

Juli Zeh **Corpus Delicti**

Részletek a regényből

Fényes nappal, az évszázad közepén

Erdő borítja az összenőtt városokat láncszerűen körbeölelő dombokat. Adótornyok céloznak a vattás felhőkre, amelyek rég nem szürkék már egy olyan civilizáció pusztító leheletétől, mely valaha úgy vélte, hogy a bolygón való jelenlétét mindenekelőtt iradatlan tömegű szennyezőanyag kibocsátásával kell bizonyítani. Itt-ott egy-egy tó nagy, nád-pillákkal körbenőtt szemé néz az égre — leállított kavics- és szénbányák, amelyeket már évtizedekkel ezelőtt elárasztottak. A tavaktól nem messze kulturális központoknak otthont adó egykori gyárak állnak; egy darab használaton kívül helyezett autópálya néhány használaton kívül helyezett templom tornyával együtt egy festői, ámbár ritkán látogatott szabadtéri múzeum része.

Semmi nem okád immár büzt. Nem bányásznak, nem kormoznak, nem marják föl a talajt, nem égetnek semmit többé: itt a nyugalmi állapotba jutott emberiség felhagyott a természet s ezzel saját maga fölszámolásával. A lankákat apró, fehérre vakolt homlokzatú kockaházak pettyezik, összesűrűsödnek s végül teraszosan kialakított lakókomplexumokká folynak össze. A lapostetők valósággal végtelen tájat alkotnak, mely egészen a horizontig nyúlik, s ahogyan az ég kékjét tükrözi, mozdulatlaná dermedt óceánhoz hasonlít: napelemek, szorosan egymás mellett és milliósámmra.

Nyílegyenes nyiladékokban mindenfelől mágnesvasút-pályák szelik át az erdőt. Ahol találkoznak, az eget tükröző tetőtenger, azaz a város közepén, fényes nappal, az évszázad közepén — ott kezdődik a történetünk.

Az alsóbb fokú bíróság épületének különösen hosszan elnyúló laposteteje alatt Justitia a rutinfeladatait intézi. A 20/09-es teremben a levegőt (itt tárgyalják F-től H betűig az apróbb kihágásokat) hajszálpontosan 19,5 fokosra temperálták, mert az ember ilyen hőmérsékletnél tud a legjobban gondolkodni. Sophie soha nem jön kötött kabát nélkül munkába; büntetőperrek tárgyalásakor még a talárja alá is fölhúzza. Jobb keze felől a már elintézett akták kupaca; balra, egy kisebb stószban, a még elintézésre váró iratok. A bírónő szőke haját magasan összefogott lófarokban viseli, minek folytán még mindig úgy fest, mint a jogi fakultás előadótermeit buzgón látogató egyetemista, aki valaha volt. A vetítőfalra tapadó tekintettel a ceruzáját rágcsálja. Amikor találkozik a pillantása a közérdek képviselőjével, kiveszi a szájából a ceruzát. Annak idején évfolyamtársa volt Bellnek, aki már nyolc évvel ezelőtt is előszeretettel tartott idegölő előadásokat a menzán a kórokozó-hordozó idegentestekkel való orális érintkezésből eredő garatfertőzésekről. Mintha lehetnének az ország bármely nyilvános helyiségében kórokozók!

Bell valamelyes távolságban szemben ül vele, elfoglalván papírjaival az asztallap tetemes részét, míg a magánérdek képviselője a közös pult rövidebb oldalán húzza meg magát. A konszenzusra jutás iránti elkötelezettséget hangsúlyozandó a közérdek és a magánérdek képviselője egyazon asztalon osztozik, ami meglehetősen kényelmetlen a tárgyaló feleknek, ugyanakkor azonban az igazságügyi eljárások szép hagyománya. Ha Bell fölemeli a

jobb mutatóujját, a vetítőfalon új kép jelenik meg. Most épp egy fiatal férfié.

— Jelentéktelen kihágás —, mondja Sophie. — Vagy vannak korábról terhelő körülmények? Volt már büntetve?

— Nem, nem — biztosítja sietve a magánérdék képviselője. Rosentreter kedves fiú. Amikor zavarba jön, a hajába túr, majd megpróbálja feltűnés nélkül a földre eregetni a kitépett hajszálakat.

— Tehát egyszeri koffeinszint-anomália a vérben — mondja Sophie. — Írásbeli figyelmeztetés és el van intézve. Egyetértetek?

— Teljességgel. — Rosentreter, hogy lássa a közérdek képviselőjének reakcióját, arrafelé fordítja a fejét. Bell bólint. Sophie áthelyez egy aktát a bal kéz felőli kupacból a jobb oldaliba.

— Nos, kedves kollégák — mondja Bell — a következő eset már sajnos nem ilyen sima ügy. Főleg te nem fogsz neki örülni, Sophie.

— Gyerekekkel kapcsolatos?

Bell felemeli a mutatóujját, a vetítőfalon vált a kép. Középkorú férfi fotója tűnik fel. Egész alakos kép, meztelenül mutatja a férfit. Előlről és hátulról. Kívülről és belülről. Röntgenképek, ultrahang, az agy kernspintomográfiája.

— Ez az apa — mondja Bell. — Többszörösen büntetve toxikus anyagokkal, úgymint nikotin és etanol, való visszaélés miatt. Most épp a csecsemőkori betegségek korai felismeréséről szóló törvény megsértése miatt került elénk az ügye.

Sophie arcán aggodalmas kifejezés jelenik meg.

— És mennyi idős a kicsi?

— Tizennyolc hónapos, leány. Az apa elmulasztotta teljesíteni a G2, valamint a G5, 6 és 7 fokozatú kivizsgálási kötelezettségeit. És ami még tragikusabb: elmaradt a gyermek screeningje. Nem zárhatók ki a cerebrális zavarok, nincs kivizsgálva az esetleges allergia-hajlam.

— Ezt a szörnyű hanyagságot! Egyáltalán hogy fordulhatott elő?!

— Az illetékes tisztiorvos többször figyelmeztette a szabálysértőt kötelezettségeire, s végül gondozót rendelt ki. És most jön a nagyja: amikor a gondozó bejutott a lakásba, teljesen elhanyagolva találta ott szegény párát. Alultáplált, idegi eredetű hányáshasmenés. A szó szoros értelmében a saját ürülékében feküdt ott. Még néhány nap, és talán már el is késett volna a segítség.

— Rettenetes. Egy ilyen csöppség még nem tud segíteni saját magán!

— Az apának magánéleti problémái vannak — veti közbe Rosentreter. — Egyedül neveli a gyermeket, és...

— Elhiszem. De akkor is. A saját gyermeke!

Rosentreter rezignált kézmozdulattal jelzi, hogy lényegében maga is osztja Sophie véleményét. Épp befejezte a mozdulatot, amikor nyílik az ülésterem ajtaja. Kopogás nélkül lép be egy férfi, és nem tűnik úgy, mintha kerülni igyekezne minden fölösleges zajt. Az olyan emberek természetes magabiztosságával mozog, akik megszokták, hogy mindenhová bejárásuk van. Öltönye tökéletesen áll rajta, azzal az épp megfelelő adag ha-

nyagsággal, amely nélkül nem létezik valódi elegancia. Haja sötét, szeme fekete, a végtagjai hosszúak, anélkül, hogy esetlenek lennének. Mozdulatai a nagymacsákak csalóka ernyedtségére emlékeztetnek, amelyek félig lehunyt szemmel szunyólkálva a napon a következő pillanatban már támadásba lendülhetnek. Csak a Heinrich Kramert jobban ismerők tudják, hogy hajlamosak a reszketésre az ujjai, amit szívesen leplez, zsebre dugva a kezét. Az utcán fehér kesztyűt visel, amelyet a terembe lépve lehúz.

— Santé, kedves mindnyájan!

[...]

Semmi önhitt ideológia

— Társadalmunk célhoz ért — mondja Kramer, miközben feltölti a vízforralót. — Az összes múltbéli rendszerrel ellentétben mi sem a piacnak nem vetjük alá magunkat, sem semmilyen vallásnak. Nincs szükségünk önhitt ideológiákra. Még a népuralomba vetett bigott hitre sincs szükségünk, hogy legitimáljuk rendszerünket. Egyedül a józan észnek engedelmeskedünk, amennyiben egy olyan tényre hivatkozunk, amely a biológiai élet létezésének közvetlen folyamánya. *Egy* közös jellemzője ugyanis mindahány élőlénynek van; ez sajátja az összes állatnak, az összes növénynek, az embernek pedig kiváltképpen, s ez nem más, mint a feltétlen, egyéni és kollektív túlélni-akarás. Ezt tettük ama nagy közmegegyezés alapjává, amelyen társadalmunk nyugszik. Kifejlesztettünk egy ÉLET-ELVET, amelynek célja és rendeltetése, hogy minden egyén számára lehetőleg hosszú, és zavaroktól mentes, más szóval egészséges és boldog életet biztosítson. Védtetten a fájdalomtól és a szenvedéstől. Ebből a célból fölöttébb bonyolultan szervezett államot hoztunk létre, komplexebbet bármely korábbinál. Törvényeink érzékeny finomhangolással működnek, a szervezet idegrendszeréhez hasonlatosan. Rendszerünk tökéletes, csodálatosmód életképes és erős, akár egy test — igaz, ugyanolyan sebezhető is. Már egy csekélyebb vétség is alapszabályaink valamelyike ellen súlyosan meg tudja sebezni, adott esetben képes meg is ölni ezt az élő szervezetet. Citromot?

Mia szívesen vesz pár csepp citromot, és a Kramer kínálta forró víz jót tesz neki. Vendége egy fotelbe ereszkedik vele szemben és a csészéjébe fúj.

— Érti, mit akarok ezzel mondani?

— Hogy nincs racionális lehetőség arra, hogy kétségbe vonjuk a DNS-teszt eredményének hitelességét — válaszolja halkan Mia.

Kramer bólint.

— A DNS-teszt tévedhetetlen. A tévedhetetlenség az ÉLET-ELV egyik alappillére. Hogyan tudnánk a lakosságot meggyőzni egy szabály szükségességéről, ha e szabály nem lenne ésszerű és minden esetben érvényes, más szóval tévedhetetlen? A tévedhetetlenség szigorú következetességet kíván, amelyre a józan ész kötelez minket.

— Mia — mondja az *ideális szerető* —, ez itt frázisokban beszél. Ez az ember egy gép!

— Meglehet.

— Józan ész az — kiáltja az *ideális szerető* —, amikor valaki azt akarja, hogy igaza legyen, miközben nem tudja az igazát érvekkkel alátámasztani!

— Várj egy pillanatot.

— Tessék? — kérdezi Kramer.

— Mit jelent — kérdi feléje fordulva Mia — a tévedhetetlenség az emberi tényező vonatkozásában?

— Tudom, mire akar kilyukadni.

— Hogyan lehetnek szabályok, intézkedések és eljárások tévedhetetlenek — kérdezi Mia —, ha egyszer mindegyiket emberek találták ki? Emberek, akik néhány évtizedenként lecserélik meggyőződéseiket, tudományos nézeteiket, egész *igazságukat*? Soha nem tette föl saját magának a kérdést, hogy nem lehet-e mégis, *mindennek ellenére* ártatlan az öcsém?

— Nem — mondja Kramer.

— Miért nem? — kérdi az *ideális szerető*.

— Miért nem? — kérdi Mia.

— Hová vezetne ez a kérdés? — Kramer leteszi a csészéjét és előrehajol. — Eseti elbírálásokhoz? A szív önkényuralmához, ahogyan egy király gyakorolná a hatalmát, tetszése szerint mérve a kegyelmet és a szigort? Kinek a szívét illetné a döntés joga? Az enyémet? A magáét? Miféle jog állna az egész mögött? Valamely természetfeletti igazságosság hatalma? Hisz ön Istenben, Holl asszony?

— Nem hiszek benne, és ő nem hisz bennem. Ez kölcsönösségen alapul.

— És mire akar hivatkozni Kramer úr? — kérdezi az *ideális szerető*. — Az ésszerű objektivitásra, amelyben ő maga sem hisz? Ahogyan az sem öbenne?

— Na igen — mondja Mia. — Az érzelmek mindenesetre rossz tanácsadók. *Per definitionem* nincsen általános érvényük.

— Az értelem pedig merő illúzió — vágja rá gyorsan az *ideális szerető* —, nem más, mint egy gúnya, egy álca, amelyet az ember az érzelmeire húz.

— Romantikus anakronizmusokkal jössz! — kiáltja Mia.

— Te meg azzal az intellektuális szofisztikával, amelybe Moritz végül belepusztult!

— Holl asszony! — Kramer szépen formált kezével olyan mozdulatot tesz, mintha ködgomolyokat hessentene el. — Kérem hagyja abba ezt a saját magával folytatott dialógust! Igen, elveszített egy embert. De nem veszítette el a meggyőződését.

— Egy olyan meggyőződést, amelyet Moritz egész életében megvetett — *sziszegi az ideális szerető*.

Mia csillapító pillantást vet rá, majd feláll és az ablakhoz lép. Szép, verőfényes nap van, akár a fehérjetartalmú fitness-termékek reklámjaiban. Miának nehezére esik megállni, hogy összehúzza a függönyt. A besütő nap a házhozzállító szolgálat félig üres élelmiszeres kartondobozait leplezi le, ledobott ruhadarabokat, a sarkokban pedig pormacsákát. A huszadik században lehetett olyan szag, mint most Miánál. Mintha az erős fénytől percről percre nőne a szobában a rendetlenség.

— Egy keresztutat látok — mondja Mia —, az egyik út neve boldogtalanság, a másiké kárhozat. Vagy elátkozom azt a rendszert, amelynek ÉLETELVE mellett nem létezik más ésszerű alternatíva, vagy elárulom az öcsém iránti szeretetemet, akinek ártatlanságáról ugyanolyan szilárdan meg vagyok győződve, ahogy a saját létezésemről. Érti? — Heves mozdulattal hátrafordul. — *Tudom*, hogy nem ő tette. Most mit tegyek? Hogyan döntsek? A zuhanás vagy a bukás mellett? A Pokol vagy a Tisztítótűz mellett?

— Se így, se úgy — mondja Kramer. — Vannak olyan helyzetek, amikor nem az egyik vagy a másik lehetőség választása, hanem maga a kettő közötti döntés volna a hiba.

— Ez azt akarja jelenteni... Maga, épp maga ismeri el a rendszer tökéletlenségeit?

— Természetesen. — Kramer mosolya most egyszerűen lefegyverző. A fotelből pillant föl Miára. — A rendszer emberi mű, amint azt épp az imént megállapította. Hogyne volnának benne hiányosságok! Ami emberi az emberben, az nem más, mint valami barlangszerű koromsötétség, amelyben süketen és vakon tapogatózunk, akár az újszülöttek. Annyit tehetünk mindössze, hogy gondoskodunk róla: kúszás-mászás közben a lehető legritkábban verjük be a fejünket. Ez minden.

— Beverni a fejünket? Az én fejem már be van zúzva.

— Én másképp látom. Mégpedig a saját szememmel. — Kramer kezét kinyújtva pontosan Mia homlokának közepére mutat. — Most az a feladat, hogy túllegyen mindezen, hogy felülemelkedjék rajta. Gyászolja meg az öccsét, Mia, gyászolja, ahogy csak bírja. De közben térjen vissza a normalitáshoz. Bizonyos mulasztások miatt fölfigyeltek magára a hatóságok.

— Vannak helyzetek, amikor... — kezd bele Mia, de Kramer leinti.

— Hagyja a magyarázkodást, Mia, semmi szüksége mentésekre. Behívják majd egy tisztázó beszélgetésre, ennyi az egész. Éljen a felkínált alkalommal. Takarítson ki. Legalább a reménytelenség külső jeleit söpörje ki az életéből. Ez még mindig a *maga* élete. Vegye a kezébe.

— Pontosán ezt szándékozom tenni — mondja halkan Mia.

— Ezt nagy örömmel hallom. — Kramer olyan lendülettel pattan fel a fotelből, mintha saját kezüleg akarna nekilátni a tisztogatásnak. Mia bizalmatlanul méregeti.

— Rögtön hozott magával söprűt is? Összesöpörni a reménytelenséget?

Kramer azonnal korrigálja a testtartását, és a zsebébe sülyesztí a kezét.

— Szöveget ütött a fejembe ez a dolog — folytatja Mia. — Maga elfoglalt és sikeres ember. Nem hihetem, hogy szűkölködne kompetens beszélgetőpartnerekben. Mire készül, örökre akar fogadni?

— Más szóval — mondja az *ideális szerető* —, mi az ördögöt akarsz itt?

— Azért vagyok itt, hogy tegyek magának egy ajánlatot. Kramer ráérősen fel-alá kezd járkálni a szobában, s közben

Mia szobai kondigépén.

nem mulasztja el regisztrálni a teljesítményhátraléokra figyelmeztető jelzést Mia szobai kondigépén.

— Mindaz, amiről itt szó volt közöttünk, nem kizárólag magára tartozik, Mia, hanem az egész országra. Nemsokára el fognak készülni az öccse esetét elemző első doktori értekezések — a jogtudomány, a szociológia, a pszichológia, a politológia területén. A „Moritz Holl-eset” a legnépszerűbb lábjegyzetté fog avanzsálni. Hogyan lehetséges, hogy az ÉLETELV minden kétséget kizáróan megállapította a vádlott bűnösségét, s az mégis ártatlannak vallja magát? Miként tátonghat ilyen rés ebben az esetben a köz- és a magánérdek között? Mindezek alapkérdései az együttélésünknek, alapkérdései az ÉLETELVnek, amelyeket újra meg újra föl kell tennünk és foglalkoznunk kell velük.

Mia csodálkozó tekintettel követi a férfi útját a szobában.

— Feltenni? Foglalkozni velük? Csak nem... önkritikus interjút akar készíteni velem?

— Egy mélyre hatoló, részletes beszélgetésre gondolok; szeretnék egy portrét készíteni magáról, Mia. A JÓZAN EMBERI ÉSZ számára. Az újságírás már rég nem holmi vándorcirkusz, amely egyszerűen továbbáll, ha vége az előadásnak.

— Mindjárt hangosan elröhögöm magam — mondja az *ideális szerető*. — Pedig nem is tudok hangosan nevetni.

— Megmutathatnánk, milyen tragédiák és ellentmondások állhatnak elő még egy olyan tiszta és szükségszerű rendszeren belül is, amilyen az ÉLETELV. S hogy miért szükséges mégis újra meg újra a józan észre fölesküdnünk. Nem az a jó állampolgár, aki együtt béget a nyájjal. A jó polgár válságokat él át és kétségek gyötrik, hogy azután még szilárdabb meggyőződésű híve legyen a közös ügynek. Most mindezt megmutathatná az embereknek, Mia Holl. Fontolja meg. Nem válna kárára.

— Ha belemész — mondja az *ideális szerető* —, elhagylak.

— Ah, ah: legföljebb szeretnél — így Mia. — Moritz nekem ajándékozott.

Kramer meghökkenve hallgat egy pillanatig.

— Az ember néha valósággal félni kezd magától, Holl aszszony.

Mia szobai kondigépén.

Plexiüvegen át

— Szerettem volna, ha legalább még ezt el tudtuk volna intézni — mondja Mia.

Ha úgy nézünk át az idő szövetén, mintha félig átlátszó ruha volna az örökkévalóság testén, Miát és a vizsgálati fogságban ülő Moritzot látjuk alig négy héttel ezelőtt a fogház kopár látogatófogadó helyiségében. Vizsgálódó pillantással nézik egymást, akárha most találkoznának először.

— Elintézni, mit? — kérdi Moritz.

— Feleséget keresni neked.

A kettőjüket elválasztó plexiüveglap közepén csillag alakban apró lyukak. Ezeken a lyukakon át hallhatják egymást, s ha arcukkal olyan közel hajolnak a plexilaphoz, hogy a következő

Mia szobai kondigépén.

pillanatban nem maradhat el a foglár rendreutasítása, akár még egymás szagát is érezhetik.

— Annyi baj legyen — mondja erre az azóta már halott

Moritz. — Kitaláltam magamnak egyet.

— Egy *micsodát*?

— Egy ideális szeretőt. Kicsit szeszélyes, de egészében véve jól kijövünk egymással. Nem vagyok magányos.

Amikor Moritz megmozdul, zizeg a börtönben hat hónapja ruha gyanánt kapott fehér papíróltözéke. A plexire illeszti két ujját, Mia a maga oldaláról érinti meg ugyanott. Mióta Mia a laborból kis műanyagtasakokban hozott koffeinporral kedveskedik az örnek, ennyit elnéznek nekik. A testvérek egymásra mosolyognak. Megtanultak mosolyogni, miközben legszívesebben üvölnének, a földhöz vágnának valamit vagy egyszerűen csak sírnának.

— Tudod mit? — mondja Moritz. — Kölcsönadom. Vidd magaddal.

— Vegyem magamhoz a képzeletbeli szeretődöt?

— Szerintem jó ötlet. Könnyebb lenne hinni abban, hogy hamarosan viszontlátjuk egymást. Az *ideális szerető* vissza fog vezetni hozzám. Nem tudom elképzelni, hogy sokáig kibírná nálad.

— Az ilyen kis játékokhoz nekem nincs elég fantáziám.

Moritz szokása szerint ráncolja a homlokát. Mintha egész arca egyetlen pontba rántódna össze és tornyosulna föl a két szemöldöke között.

— Több van belőle az elégnél — mondja. — Egész életünkben a fantázia birodalmában találkoztunk.

— A te birodalmad volt.

— A mi birodalmunk volt. A mi *birodalmunk*. Örökké a közös otthonunk marad. Ezt ne felejtsd el.

Egy pillanatig úgy merednek egymásra, mint az ellenségek, két cowboy az országúton, akiknek ugyanarra fújja a szél a haját. Rövid, néma párbaj. Mia érzi, ahogyan enged. Tulajdonképpen kezdettől fogva nem állt teljes erejéből ellen.

— Oké — mondja —, egye fene, magammal viszem a kiagyalt nődet.

Moritz homloka egy pillanat alatt kisimul; a mögötte lakozó szellem hozzá van szokva, hogy elérje, amit akar.

— Otthon fog várni — súgja a nővérenek. — Meglátod, megtanulod még értékelni ezt az ajándékot. És most... kérem a viszonzást.

Mia ujjai között átlátszó zsinór, amelyet most bebújtat a plexilap egyik lyukán. Mutató- és hüvelykujja apró mozdulataival Moritz áthúzza magához a zsinórt. A művelet eltart egy darabig. A biztonsági őrség embere ásítva a körmét nézegeti. Amikor a teljes zsinór a vizsgálati fogoly oldalán van, Mia és Moritz felállnak.

— Az élet — mondja halkan Moritz — olyan ajánlat, amelyet el is lehet utasítani.

Elképzelik, hogy átölelik egymást, megtartva egy icipici távolságot, épp annyit, hogy a két szegycsont és a hasak ne érintkezzenek.

— Szia — mondja Mia.

Mia szobai kondigépén.

A nemzetközi jogász végzettségű s hangját közéleti-politikai-etikai kérdésekben ilyenként gyakran hallató német íróő, Juli Zeh (1974) pillanatnyilag legfrissebb regénye, a *Corpus delicti* 2009 tavaszán jelent meg és szerzőjének egy korábbi színpadi darabján alapul. A regényt disztópiának (negatív utópiának) lehet nevezni, írója tehát ennyiben (többek között) Orwell és Aldous Huxley nyomdokain jár. A *Corpus delicti* hozzávetőleg a 21. század közepén játszódik, egy, a legfőbb, vitathatatlan értéké nyilvánított egészséget veszélyeztető tényezőktől maximálisan védetté tett s egyben — mint az várható is — totálisan szervezett és ellenőrzött társadalomban. Három főalakja van, a Holl testvérek: a harminc-egynéhány éves biológusnő, Mia Holl, öccse, a rendőrállam módszereivel fönntartott egészségdiktatúrában is szabadságmegszállott, majd justizmord áldozatául eső Moritz; a negatív figura pedig a rendszer ideológiai bázisát képező és örökös legitimációját nyújtó *Életelv* fanatikus híve, a szenzációhajász újságíró, Heinrich Kramer.

Mia Holl eredetileg ha nem megrögzött híve is a Rendszernek, konformista; elviseli a totális szabályozottságot és ellenőrzöttséget. E passzivitásából szeretett öccsének a börtönben elkövetett öngyilkossága mozdítja ki — meg van győződve (utóbb kiderül, joggal) Moritz ártatlanságáról, s mivel a magánszférájába, mindennapjaiba mélyen belenyúló Rendszer még gyászolni sem hagyja, fokról-fokra meggyűlöli a totális rezsimet, amelyet Moritz haláláért felelőssé tesz. (Mia útját, az *Életelv*vel és kiszolgálóival való szembefordulását öccse mintegy kijelöli azzal, hogy rá hagyja örökül saját elképzeltlen valóságos kísérőjét [én-kivetülését], a nonkonformitást megtestesítő és folyamatosan számon kérő „ideális szerető”-t.) Deviáns, provokáló viselkedése, illetve egy konkrét kihágása miatt Miát törvény elé citálják; mire a tárgyalásra sor kerül, ő már oly mértékben azonosult elveszített öccsével, hogy nem is lehet másként: a bírósági eljárás Moritz ügyének újratárgyalásává is válik. Hangos diadalt hoz Miának, bebizonyosodik ugyanis öccse ártatlansága, az ő, Mia sorsa azonban épp azzal kerül a determináció vágányára, ha tetszik, pecsételődik meg, hogy a nagy érdeklődést kiváltó per kapcsán reflektorfénybe kerül. Eredetileg nem volt ugyan más célja, mint öccsének (igaz, minél nagyobb médianyilvánosságot kapó) rehabilitáltatása, ám a tárgyalótermi diadal nyomán a Rendszerrel elégedetlenek, a potenciális lázadók szemében ő maga is szabadsághóssá válik; ez immár küldetés, amely elől nincs hová rejtőznie és nem is akar megfutamodni.

Mia szobai kondigépén.

Mia ezzel a Rendszer számára veszélyes és tolerálhatatlan tényezővé s egyben saját erejének és hatalmának demonstrálására kiváló objektummá válik — a Mia Holl – Heinrich Kramer-játszmában illetőleg -összeütközésben rendkívül plasztikusan megnyilatkozik: egy ponttól kezdve, merőben eltérő indítatásból, de ugyanazon munkálkodnak, Mia kirakatper keretében való kiiktatásán, illetve a másik oldalról nézve: mártírrá válásán. Az örökzöld és fölöttébb fontos témának, az egyéni és társadalmi szabadság, illetőleg a közjó, a közös fenyegetés elleni kollektív védekezés „magasabb elvével” igazolt elnyomás és magánszférbetiltás kérdésének szentelt regény sajnos meglehetősen tézis-regényszerűre sikeredett, amit *talán* lehet avval menteni, hogy azért olyan művi, íróasztalnál kimódolt benne (szinte) minden, mert maga a benne ábrázolt világ szélsőségesen természetellenes. Ez is bajosan mentség azonban a befejezés logikátlanságára: Miának megrendezik az elégedetleneket, rebelliseket elrettenteni hivatott kirakatpert, bűnösnek találják és a kiszabható legsúlyosabb büntetésre, határozatlan idejű hibernálásra ítélik. Ám *deus ex machin*aként a legutolsó pillanatban (már megkezdték az ítélet végrehajtását) Heinrich Kramer tudtára adja, hogy megkegyelmeztek neki, mehet, amerre lát. Világos, hogy e kegyelem Mia számára sokkal súlyosabb büntetés annál, amit a bíróság szabott ki rá: ha kezdetben közömbös volt is számára a társadalmi-politikai közeg, amelyben élt, fokozatosan életének *telos*ává vált a meggyőződéséért, öccse emlékéért és igazáért elszenvedendő mártírium. A Rendszernek azonban nyilván nem lehetett az a célja, hogy különös kegyetlenséggel, a paragrafusok adta lehetőségnél sokkal súlyosabban büntesse meg a „felforgató” fiatalasszonyt; a Rendszer célja a koncepciós perrel csak (vagy legalábbis sokkal inkább) a példa-statuálás lehetett, márpedig ez esetben nem hagyhatta volna futni a neki teljességgel kiszolgáltatott „szabadsághős”-t, sokak példaképét: **vagy** (kijózanítás és megfélemlítés által) nevelni akarom a tömegeket, amelyek fölött uralkodom, és akkor nem kegyelmezek meg az ellenségemnek, **vagy** szét akarom morzsolni őt lélektanilag, beláttatván vele, hogy minden elvhűsége, etikai tartása hiábavaló volt, mert megtagadom tőle a mártírrá-levés lehetőségét — ám ez utóbbi esetben nem rendezek neki („belőle”) kirakatpert.

Mindazonáltal e kétes alapkoncepciójú regény nem szűkölködik emlékezetes, szuggesztív részletekben — ezt szeretnék szemléltetni a belőle itt közreadott részletek.

(A ford.)

(Tatár Sándor fordítása)